

Filosofie není věda

Obrovské úspěchy přírodních věd od samých počátků nové doby vyvolaly v život představu, že veškeré zdokonalování čehokoli spočívá hlavně a možná výhradně v tom, že do toho zapojíme vědy a vědeckost. Tuto představu rozšířilo osvícenství do všech koutů evropských společností a tento pozůstatek převzalo mnoho vynikajících myslitelů moderny; v mnoha myslích přežívá jako předsudek dodnes. Bohužel se tímto přehnaným hodnocením věd nakazili i filosofové: Kant krajně přecenil matematiku (a tedy kvantifikace) jaké předpoklad a základ vši vědeckosti, a chtěl vědu učinit dokonce z metafyziky; Hegel běžně mluvil o filosofii jako o filosofické vědě (eventuelně o souboru filosofických věd); Husserl také usiloval o to, aby filosofie byla zvědečtjena. A mohli bychom pokračovat dále. Právě proto je tak mimořádně důležité, abychom pevně trvali na tom, že filosofie není vědou a že se jí nikdy nesmí stát, ani se o to pokoušet, protože se tím eo ipso stává ne-filosofií, tj. přestává být opravdovou filosofií. Především nemůže být filosofie jednou ze speciálních, odborných věd, neboť pak by ztratila svůj vztah k celku, k veškerenstvu; pochopitelně i filosofie má své „disciplíny“, tj. filosofické „vědy“, jak se kdysi (již od Aristotela) říkávalo, ale každá z nich pak musí navzdory své soustředěnosti určitým směrem zůstat „celou filosofií“, nikoli se stát nějakou její „částí“. Zvláště však jde o to, co všechno může a má či musí filosofie „pojmut“ jako „celek všeho“, jako „veškerenstvo“, jako „univerzum“. Pro nás a z našeho hlediska pak také – a vlastně na prvním místě! – musí filosofie (na rozdíl od „pozitivních věd“, zejména přírodních, především pak „exaktních“) vědět o tom, že předmětnou stránkou se žádná opravdová skutečnost (žádné „pravé jsoucno“) nevyčerpává, že neexistuje jen svět vnějších, předmětných skutečností, ale také nitro, niternost, nepředmětnost, a to bez újmy vlastního typu skutečnosti. Jak se novodobé a moderní vědy vyvinuly, není žádná z nich schopná ani kompetentní se světem niterných, nepředmětných skutečností svými vlastními prostředky zabývat; a vědy toho nebudou schopny ani nadále, pokud nenajdou cesty k spolupráci s novou filosofií (s novými filosofiemi), které se o to budou pokoušet (a již zčásti pokoušejí). Nejenže tedy nejde o to, filosofii zvědečtit nebo z ní dokonce udělat vědu, ale právě naopak jde o to, aby se vědy zfilosofičtily, aby znovu začaly chápat svou spjatost s filosofií (event. s filosofiemi), a aby se i ve vědách (a právě ve vědách) znovu začaly zdůrazňovat některé filosofické prvky a aspekty, bez nichž žádná pořádná věda neobejde (a bez nichž se ovšem ani dosud nikdy neobešla, i když si toho vědci nebývali dost vědomi).

(Písek, 100926-3.)